

a ház felé eső oldalán közvetlen a kazal aljában; a kigyulladt tárgy kinek volt a tulajdona, pl. Kis Péter gerencséri lakosnak; biztosítva volt-e? pl. biztosítva volt a szalmakazal az Első Magyar Általános Biztosító Társaságnál 300 koronára; mennyi a kár: pl. az elégett szalmakazal kárösszege 250 korona; ember vagy állat élete esett-e áldozatul, pl. a káros oltás közben égési sebeket szenvedett, melyekbe másnap behalt; a disznóólban egy sertés 50 kor. kárösszegben bennégett.

+
59. §.

Vizáradás nem egyéb mint, ha egy folyó vagy folyam pl. a Vág vagy Duna annyira megárad, hogy vízmennyisége a mederben többé el nem fér, s így a közeli vidéket elönti.

A szükséges óvintézkedéseket a csendőrség már akkor rendelje el, ha pl. a folyó felső részéről táviró vagy távbeszélő útján jeleztetik a folyó áradása.

A folyók vizállásait, az országos vízjelző állomás Budapesten kiséri figyelemmel.

Vizáradás alkalmával a főszolgabíró, vagy a kiküldött ármentesítő biztos intézkedik. A csendőr csak ezek nem létében vagy ezek megérkeztéig teszi meg önállóan a szükséges intézkedéseket. Ha pedig már ott vannak ezek, úgy ezek rendelkeznek. **Töltések** alatt a folyók magasra hányt partjait értjük. **Partszabályozási művek** alatt a védőgátak, rózse és csölöpökből alakított part erődítések és átereszek értet-

nek. **Pallók** alatt a gyalogjárók részére készített hidakat értjük. **Átkelési művek** a kompok, repülő hidak, ladikok, csónakok és dereglyék értetnek. **Hágcsók** alatt lépcsőket vagy létrákat értünk. Egyéb mentőeszközök pl. a csákllyák, mentő övök, tutajok stb.

Átkelési művek pl. csónakok kezeléséhez azok értenek, kik tudnak evezni. A folyók áradásakor a vizen való áthajtás járművekkel vagy állatokkal, az átgázolás pedig emberek részéről betiltandó, mert a mélyebb és sebesebb vízbe az átmenők könnyen belefulhatnak. Ilyen gázló helyeken nappal egy keresztalakkal, éjjel pedig egy vörös lámpával vagy esetleg felállított örökkel kell a közlekedést betiltani. A lakosság fele egyik, a másik fele a másik éjjel olyképen tartandó ébrenlétben, hogy minden házban legalább egy-egy személy felváltva legyen ébren, ki veszély esetén a többieket is felriasztja. Ha már attól kell tartani, hogy a víz medrét bármely percben elhagyja, a veszélyeztetett községből a gyermekek, aggok, bénák és asszonyok, uszni és mentő eszközök kezeléséhez nem értő egyének magasan fekvő helyekre vagy ily fekvésű községekre szállítandók s ott a községi előjáróság útján iskolákban vagy házankint elszállásolandók. Ha egy község már elöntettnék, a még el nem öntött községtől ezt elzárni nem szabad, hanem az árviztől biztonságban levő községgel az összeköttetést, kirendelt fuvarokkal fel kell tartani, hogy azon a hátramaradt nép s a

mentőeszközök is elszállíthatók legyenek. Malmoknál, gátaknál, zsilipeknél a műszaki hatóság már a folyam mérnök, azok megnyitása iránt intézkedik, hogy azokon a víz más ágakba is elvezetve, az áradó folyó vízmennyisége ily módon csökkentésék. Tilos azonban egyik töltést csupán azért furni át, hogy azon a víz egy más község felé átömölve a másik részen levő kösések az árviztől megmenekedjenek; ezen cselekmény vízáradás okozásának bűntette volna, mit a csendőrnek s a felállított fegyveres öröknek, ha másképp nem lehetne, a jogos védelem alapján fegyverrel is meg kell akadályoznia.

Árvízveszélynek kitett helységekre utász katonákat kell kérni, kik a veszélyeztetett helyekre pontonokkal felvonulnak s műszakilag biztosítják a községet az árvíz veszélye ellen.

Hiányos töltéseket legcélszerűbb földdel töltött zsákokkal megjavítani, mely célból az üres zsákok még árvíz közeledtekor elkészítendőek. Ezek azonban megtömvé földdel csak a szükségelt helyeken lesznek.

63. §.

Helyi rend. ügyek a csendőrségi vegyes közlemények I. kötetében vannak részletesen leírva.

Kiterjednek pedig: 1. Orvosrendőri ügyek, illetve egészségi ügyekre az embereknél; 2. Ugyanerre az állatoknál; 3. Az ember és az állat élete s testi épségének megóvására; 4. Vagyonbiztonságra; 5. Köztisz-

taságra; 6. Közcsend, rend és nyugalomra. Ezen ügyekben a csendőr csak felügyel s ha észleli őket, a községi előljáróság tudomására hozza őket intézkedéstétel végett, de beléjük nem avatkozik. Másrészt azonban, ha ezekben a községi előljáróság intézkedik, az intézkedés megtételében a csendőrséget karhatalmi támogatásra megkeresheti. A csendőr ekkor ügyel arra, hogy ezek feladatukat akadálytalanul teljesíthessék, személyük pedig ne bántalmaztassék. Pl. portyázáskor a járőr megtudta, hogy az egyik korcsma nyilvános istállójában egy takonykóros ló van; a csendőr erről a községi előljáróságot, ez viszont az állatorvost értesíti. Ha az állatorvos a ló lebunkózását elrendeli s a tulajdonos ellenszegülésekor a községi előljáróság a csendőr támogatását kéri, a csendőr feladata volna a tulajdonos ellenszegülését megfékezni s így lehetővé tenni, hogy a ló lebunkóztassék.

A csendőr összeütköznék a községi előljárósággal, ha pl. ezen ügyekben a következőleg avatkoznék be: a takonykóros lóról tudomást szerezvén a községi előljáróság értesítése és az állatorvosnak történt bejelentés nélkül a gyepmestert utasítaná a ló lebunkózására és eltakarítására, mert könnyen megeshetnék ugyanis, hogy a gyepmester az engedelmisséget megtagadná s a tulajdonos is akadékoskodnék, gondolva hátha nem ismerte fel a csendőr a ló tulajdonképeni baját. Miután a községek ritkán rendelkeznek rendőri közegekkel a csendőr ellenőrzése hatékonyabb legyen itt, mint a

városokban, mely rendőri közegeivel e téren képes az önálló intézkedés és ellenőrzésre. A járőr kötelessége azonban a felett is örködni vajjon a községi előjáróságok a hozzá bejelentett ily esetekben intézkednek-e, pl. ha egy tűzveszélyes kéményt lát a csendőr s erről a községi előjáróságot szóval értesíti azzal, hogy intézkedjék, hogy a tulajdonos a kéményét megjavíttassa. Ha legközelebb a járőr észleli, hogy a kémény még megigazítva nem lett megkérdi a tulajdonostól lett-e a kémény megigazítására felszólítva, ha nem, a járőr a községi bírót a szolgabíróhoz, rendőrkapitányt szakasparancsnokának jelenti fel. Ha azonban azt észleli, hogy az illető a hiány helyrehozatalára záros határidőn belül fel lett szólítva, de nem intézkedett, úgy az illetőt a főszolgabírói hivatalhoz feljelenti.

Nagyobb mérvű balesetek, vasuti összeütközes, ház, földomlás, tűzvész, elemi csapás, vizáradás s a földrengés, mely esetben a csendőr a községi előjáróság támogatására, megkeresés nélkül is köteles.

Óvakodjék az őrsparancsnok a községi előjáróságnak támogatás végett hozzáintézett megkeresés teljesítése alól kibujni olyképen, hogy az nem az ő dolga s semmi köze hozzá, mert ez által a csendőrségbe vetett bizalom meginog, másrészt a községi előjáró is hasonlóan jár el, ha a csendőrség reá szorul, ily tarthatatlan állapot a közbiztonság egyenes kárára van, miért is kerülendő.

64. §.

A szerv. ut. 11. §. 1. pontja értelmében a veszély elhárítása végett; 2. pontja értelmében az engedelmesség biztosítása végett; 3. pontja értelmében az ellenszegülés megtörése végett; 4. pontja értelmében a szökés megakadályozása; 5. pontja értelmében egyéb törvényes cél elérése végett használja a csendőr fegyverét és pedig a támadás előtt; a támadás pillanatában, vagy az újabb támadás előtt; de soha a támadás után, ha már újabb támadástól tartani nem lehet tisztán annak megtorlása végett. Pl. jogtalan a fegyver használat, ha valaki a csendőrt már megütötte s újból ütni már nem akar s a csendőr az előbbi ütést megboszulandó fegyvert használ; azon esetben sem lehet fegyvert használni, ha enyhébb eszközökkel is lehet célzt érni, pl. a menekülőt üldözéssel is lehet elérni; ha pedig az enyhébb eszköz eredmény nélkül maradt, pl. se az elfogás, se a megbilincselés, se a kényszer eszközökkel való elszállítás, vagy üldözés nem használ, fegyvert kell használni; pl. ha a veszélyes gonosztevőnek hiába jelentette ki a csendőr, hogy álljon meg s hiába üldözte s még sem tudja elfogni, úgy fegyvert használ. Valamint akkor is fegyver használandó, ha az enyhébb eszközt alkalmazni nem lehet pl. a támadás oly hirtelen, hogy nincs idő az elfogatást valakinek kijelenteni, vagy őt megbilincselni. Vagy mert a csendőr egyedül lévén az ellenszegülőt egyedül megbilincselni.

cselni nem képes, hogy ily módon őt ártalmatlanná tegye.

Lehető kimélettél kell a fegyvert használni, azaz nem úgy vágni a karddal, hogy az ellenszegülő kézcsuklója levágassék s nem úgy szurni a szuronnyal, hogy a támadó szivét vagy hasát keresztül szurva az meghaljon, hanem a kézre karddal csak oly erővel szabad vágni, hogy a támadó a fegyvert kezéből kiejtse, vagy a lábába oly erővel szurni, hogy a támadó közelebb ne léphessen a csendőrhöz. Ha a menekülőt pedig karddal akarja megvágni, vágjon a lábára, hogy tovább ne futhasson, ne vágjon pedig a fejére, hogy holtan essen össze.

A kimélet azt mondja, hogy a csendőr előbb vagy a kardját, vagy a szuronyát használja különösen akkor, ha a támadók is csak oly fegyverrel vannak ellátva, a mi ellen szurony vagy karddal is lehet védekezni; pl. bot, kés, tör vagy karddal. A hosszabb támadó eszköz ellen, minő pl. egy hosszabb bot szuronnyal, a rövidebb pl. kés ellen: karddal védekezhetik a csendőr.

Üldözés közben a csendőr ne löjjön, ha pl. a menekülő előtt ártatlan emberek is vannak. Ha azonban lőfegyver nélkül a menekülőt elfogni nem lehet, a csendőr fusson oldalt, hogy a lőirányban senki se legyen a menekülőn kívül.

A csendőr a fegyverhasználati jogát tulajnágná, ha pl. egy bottal felfegyverkezett támadót lelőne; egy menekülő egyénre löve, más embert érne a golyó.

Ha a csendőr valakit fegyverével meg-

sértett, hívjon orvost, addig is az első segélyt uyujtsa neki, sebet mossa ki s a sebkötő csomagban levő kötszerekkel kötözze be.

65. §.

A csendőr a fegyverhasználatra a szerv. ut. 11. §-a fennforgása esetén nem csak jogosult, hanem köteles is, mert ha a 11. §. esetei fennforognak s a **csendőr fegyverhasználati jogával nem él, őrszolgálatbani köteleesség sértést követ el.** A fegyver nincs katonai módon alkalmazva, ha a fegyvert ütésre vagy lökésre használjuk. **Dulakodás alatt** azt értjük, ha az ellenszegülők oly közléről veszik körül a csendőrt, s esetleg fegyverzetét és karját is megfogják, hogy a csendőr fegyverét ellenük katonai módon nem használhatná, azaz kardjával nem vághatna, szuronnyal nem szurhatna, ilyenkor a kard markolatával és a puská tusával ellökheti magától támadóit, hogy azután az előírt védő vagy támadó állásba helyezkedhessék. A kard hatását azért lehet könnyebben kiszámítani, mert a csendőr kézizmaít akarataához képest feszítheti meg, a szerint amint erősebb, vagy gyengébb vágást akar alkalmazni. A szurony azonban könnyen elcsuszik a csontokról s olyan részeket is érhet, miknek megsértése veszélyes, lőfegyvernél is a csapott célgömbbel való célzásnál nem lehet pontosan kiszámítani, hogy a golyó a test melyik részét éri; miért is ezen fegyverek veszélyesebbek mint a kard. Szabadban fel nem

fegyverkezett egyénnel szemben a kard vágásra használtassék olyképen, hogy a csendőr löfegyverét balkarjára akasztja; zárt helyen, pl. vasúti kocsiban, ha a csendőr csak oldalfegyverrel van ellátva s vágásra hely nincs, ily kivételes esetben a kard szurásra is használható.

A test törzse alatt a fejtől az altestig terjedő testrész értetik leszámítva a karokat.

A csendőr élete és testi épsége akkor veszélyeztetik, ha több oldalról jő a támadás, úgy, hogy a támadókkal szemben való gyors fellépést pillanatig sem lehet halogatni, mert különben a csendőrt életveszélyes vagy legalább is súlyos testi sértés okozására alkalmas csapás is érheti. **A szükség határain belüli fegyver használata alatt** azt értjük, hogy pl. csak addig szabad löni, míg a támadás meg nem szűnik; **tekintet nélkül fegyverhasználat alatt** azt kell érteni, hogy a csendőr ne nézze, hogy vágása, szurása vagy lövése kit s hol ér, vagy lövésnél nem fog-e még más is megsérülni a támadón kívül. **Teljes komolyság alatt** azt értjük, hogy a csendőr szuronyával ne csak karczoljon, hanem tényleg szurjon, löfegyverével pedig ne lőjjön a levegőbe.

Az enyhébb eszközöket ha csak lehet, **alkalmazni kell.** Nem lehetne őket **alkalmazni, ha a támadás hirtelen jönne, a csendőr egyedül volna** s így bilincselnie nem lehetne, szállító eszköz pedig nem állna rendelkezésére; vagy szökésnél, ha pl. a fogoly vizen keresz-

tül menekülne s a csendőr uszni nem tudna s így nem üldözhetné, ha közelben nem volnának emberek, kik a menekülőt elfoghatnák. **Lehetséges őket alkalmazni,** pl. az elfogás és megbilincselést ha a csendőr elegendő számu községi közegek felett rendelkezik.

Enyhébb eszközök következőleg alkalmazandók: 1. A támadásnál a csendőr erős hangon kiált a merénylőre, hogy pl. a botot tegye le; a hangnak itt már oly erősnek kell lennie, hogy a támadóban félelmet gerjessen s azt engedelmességre bírja; 2. az elfogás kijelentése; 3. a községi közegeknek meghagyja, hogy a támadót fogják le, minek megtörténtével a bilincs ráteendő s ha a támadás még ezután is tart, úgy, hogy pl. e miatt valamely ténykedés pl. végrehajtás, birtok átvétel, választás stb. nem eszközölhető, **előfogatot kell rendelni** s a foglyot arra téve az őrsre beszállítani. Kocsin kívül más szállító eszköz a vasút, hajó.

Szökés esetén :

1. **parancsoló hangon rá kell kiáltani** a menekülőre, hogy álljon meg.
2. **Üldözni kell,** de nem a végtelenségig, hanem 30—40 lépésre, mikor is ha a csendőr látja, hogy közte és a fogoly közt a távolság fogy, még tovább üldözi, mert van reménye, hogy elfogja, vagy ha a távolság mindinkább nagyobbodik, akkor tovább nem üldözi, hanem fegyverét megtámasztva lő és pedig úgy, mint tőlünk távozó alakokra elő van írva a lőutasításban,

tudni illik: az alsóvonal közepénél valamivel magasabbra.

3. Ha közelben emberek volnának, ugy ezek felszólítandók, hogy az illetőt fogják el, s ha a csendőr látná, hogy azok nem igyekeznek elébe jutni mert pl. félnek tőle, ugy szólítsa fel a szemben levőket, hogy legalább ugorjanak el a löirányból, hogy a golyó őket ne érje; ha a csendőr ezen felszólításának nincs eredménye, ugy oldalt futva keresen szabad löirányt.

66. §.

Szolgálatteljesítőnek mondható a szolgálattelag ki nem vezényelt és csupán oldalfegyverrel ellátott csendőr ha pl. sétálás közben észreveszi, hogy Kis Péter Nagy Gábort vasvillával megtámadja; ekkor a csendőr fellépni köteles, miért is kardot huz, Kis Pétert a »**törvény nevében**« felszólítja, hogy a támadással hagyjon fel, ha most Kis Péter a csendőr ellen fordulna azt támadná meg, a csendőr fegyverhasználata ép oly jogos lenne, mintha az őrsparancsnok teljesen felszerelve e cselekmény meggátlására a csendőrt ki vezényelte volna. Midőn a csendőr a szerv. ut. 11. §-a alapján fegyvert használ, csak szolgálattelag kardját, a Manlicher-féle karabélyt, a csendőrségi forgópisztolyt és csendőrszuronyt használhatja jogosan. Így nem volna jogos a iegyverhasználat, ha a csendőr egy menekülő veszélyes gonosztevőt egy Verndl fegyverrel löne le. A szerv. ut. 11. §-ban adott jog ugyanis törvényen alapszik,

mely törvény ugy szól, hogy a **csendőr fegyverének** « használatára van jogosítva, nem pedig bármily fegyver használatára. **Nem csendőrségi fegyvert csak a jogos védelem esetén lehet használni. A csendőr fegyverét, mindenkiel szemben használhatja; mindenki alatt ur vagy szegény és felnőtt ember értendő.** A csendőr fegyverét tehát nem használhatja pl. egy gyermek ellen, ha az pl. a csendőr felé szalad egy fejszével s megakarja ütni, mert ezen támadás nem veszélyes.

Erőszakos megsértés forog fenn, ha valaki a csendőrt fegyverrel élet vagy testi épségét veszélyeztető más eszközzel, akár puszta kézzel támadta meg. Nem ok a fegyverhasználatra ha valaki a csendőrt hólabdával vagy záptojással dobja meg, vagy egy vesszővel üti meg, mert ezek az élet és testi épséget nem veszélyeztetik; a vessző puszta kézzel is megfogva eltörhető s így az ujabbi támadás fegyverhasználat nélkül is megakadályozható.

Szóbeli sértés volna ha valaki azt mondaná a csendőrnek, hogy eredj innen tetves, mert leütlek.

Támadással való veszélyes fenyegetés, ha valaki a csendőr felé rohan egy késsel s támadó szándéka feldult arcából s egyéb okokból is, mint a csendőr iránti bosszuvágyásból következtethető. Nem tekinthető ilyennek a támadás, ha pl. egy gyermek egy fejszével rohan a csendőr felé.

Támadásnak tekinthető az is, ha

valaki a csendőr fegyverét lefegyverzési szándékból fogja meg, vagy azért, hogy a csendőrt megüsse; nem tekintetnek ilyenek a támadás, ha valakinek orra elé tartaná a csendőr a szuronyát s az attól való félelmében, hogy a csendőr megszurja, megfogja a szuronyt és félretolja, de azt sem a fegyverről lecsavarni sem a csendőr felé közeledni nem akar.

A fegyver használat pillanata akkor is elérkezett, midőn valaki lehajolva a földre, onnan egy követ emel fel, vagy felemel egy fejszét feje felé, hogy vele a csendőrre lesujtson.

A csendőr csak akkor szólítsa fel a támadót parancsoló hangon a támadás abbahagyására, ha ezen figyelmeztetéssel nem késlelteti a fegyver használatot, azaz annak kijelentésére a csendőrnek még van ideje, egyébként még ez sem szükséges hirtelen támadásnál. Ha valaki azt mondja a csendőrnek, »gyere ide, majd elbánok veled«, ezen fenyegetés nem ok a fegyverhasználatra, mert ez nem közvetlen, hanem csak közvetve veszélyes, s nem a szó, de a cselekedet veszélyes.

Ha a csendőrt valaki erőszakosan megsérti, vagy támadással veszélyesen fenyegeti, úgy az illető a hatósági közeg elleni erőszak büntetteért, mint tettenért elfogandó s az őrsre bekisérendő; természetesen ha sérülése oly súlyos, hogy kórházba kell szállítani, vagy szállítani sem lehet, akkor a bekisérés mellőzendő. Ha a csendőrnek elegendő számu községi közeg áll rendel-

kezésre s az elfogás kijelentése után ezekkel a támadót lefoghathatja, megbilincselheti, vagy álszállíthatja, — a fegyver nem használandó.

A jogos védelem a büntetőtörvénykönyv 79. §-án alapszik s kizárja a cselekmény beszámíthatóságát. Ha a csendőr jogos védelemből használta fegyverét, ezen fegyverhasználati eset nem a szerv. ut. 11. §-a alapján, hanem mint bűneset lesz megvizsgálva, de a csendőr cselekménye, be nem lesz számítva. Ezen esetben nemcsak a csendőrfegyver jogosult a védelemre, hanem vadászfegyver, kés, fejsze, vagy bármely eszköz is, melylyel a támadás elhárítható.

Jogos védelem: 1. a saját vagy más élete ellen intézett jogtalan és közvetlen támadás esetén állhat elő pl. ha Kis Péter Nagy Pált fejszével le akarja ütni. A csendőr vagy bárki is Kis Pétert akár kapával is fejbe ütheti, hogy Nagy Pál életét megmentse; 2. **a testi épség ellen intézett jogtalan és közvetlen támadásnál,** pl. Kis Péter Nagy Pált késsel megakarja szurni, Kis Péter kezére karddal rá lehet vágni, hogy Nagy Pált ne bánthassa; 3. személyes szabadság jogtalan megtámadása ellen, pl. Kis Péter Nagy Pál leányát el akarja rabolni, a leány, vagy ennek hozzátartozója s a csendőr is vagy bárki más a merénylőt le is löheti, hogy a leányrablást megakadályozza; 4. a vagyon elleni támadás is megakadályozható. ez upon, pl. N. kereskedő boltját ki akarják rabolni, a csendőr a rablót felszólíthatja, hogy cselekményükkel

hagyjanak fel, ha ők mégis feltörnek a pénzszekrényt s belemarkolnak a pénzbe s azt elvinni akarják a csendőr, vagy bárki is fegyvert használhat ellenük, hogy a lopott tárgyak elvitelét megakadályozza.

A jogos védelem csak a jogtalan támadás elhárítására irányulhat, a jogos támadás elhárítására nem. Pl. N. M.-et forgópisztolylyal megtámadja, s M. is forgópisztolyt rántott elő. Ez esetben M.-et lelőni nem lehet, hogy cselekményét meggátoljuk, mert ő jogos védelemmel élt.

A jogos védelem határai hirtelen meglepetésből, megzavarodás vagy ijedtségből hágnak tul, pl. ha a csendőr éjjel arra riad álmából, hogy valaki fejszével közvetlen feje mellett lecsapott, ekkor ha ő kardot ránt s abban az irányban vágva a merénylő helyett ártatlan bajtársát éri, nem büntethető.

Ellenben gondatlanságból hágnak tul, ha egy gyermekrabló cigányra rálvé, a cigány helyett a gyermeket lőnök agyon. Ez mint a test biztonsága elleni vétség büntetetik.

Gonosztevő az olyan egyén, aki a büntettnék minősített cselekmény elkövetésével, pl. csalás, sikkasztás, lopás, orgazdaság, erőszakos nemi közösülés, emberölés, gyilkosság, rablás, gyujtogatás, felségsértés, súlyos testi sértés stb. büntetvével terhelhetik. A ki a vétség vagy kihágás elkövetésével terhelhetik, pl. egy orrvadász, az nem tekinthető gonosztevőnek.

Alapos gyanuval terhelt egyén alatt

itt büntett elkövetésével alaposan gyanúsított egyént értünk. **Felfegyverkezett egyén** alatt itt oly egyént értünk, ki oly fegyverrel vagy eszközzel van ellátva, mely **ölés,** vagy **súlyos** testi sértés elkövetésére alkalmas. Ilyen a löfegyver, kard, tör, nagyobb kés, fejsze, vasvilla, kasza, bárd; a ki csak tollkással, vagy bottal van ellátva, az még nem ezen pont értelmében felfegyverkezett egyén, mert ezen eszközök nem alkalmasak súlyos testi sértés elkövetésére.

A szervezeti utasítás 11. §. 2. pontja értelmében használjuk a fegyvert pl. ha Nagy Gábort a csendőr tettenéri, amint Kis Albertet fejszével agyonütötte. A csendőr felszólítja a tettet, hogy a fejszét tegye le és adja meg magát, ha azt nem teszi, de sőt azt mondja a csendőrnek, hogy ha hozzányul ő és így jár, a csendőr lelőheti; vagy ha nagyobb késsel van ellátva karját megvághatja, vagy megszurhatja, ha pedig Nagy Gábor fenti eset után egy fa mögé állt volna s löfegyverével a fa mögül elő nem jönne, úgy mint védett helyzetben levő lelőhető.

Tényleges + ellenszegülés alatt azt értjük, ha valaki cselekvőleg gátolja a csendőrt feladata teljesítésében s csak fegyverhasználattal lehet ezen akadályt elhárítani, pl. midőn a csendőr egy házban házkutatás végett be akar menni s egy valaki egy fejszével az ajtóban áll mondván: aki ide jó az halál fia, vagy mikor a csendőr egy bűnjelt őrizetbe akar venni s valaki azon bűnjelt megragadja s késsel a másik kezé-

+ felfegyverkezett, azaz a csendőr kezei alá állítani és a hozzávalókat megfogja a lovart kántorjól, és kővel kerekelt

Ébör fegyverrel kardal karkija, elatve a hadat.

ben a csendőrt a bűnrel elvételeben akadályozza, vagy a csendőr valakit beakar kísérsni s egy más valaki a bekisérendőt megragadja s menni nem engedi, feltéve hogy a csendőr egyedül van s így az illetőt sem meg bilincselheti, sem el nem távolíthatja. Itt föltétlenül szükséges, hogy a csendőr előzőleg szólítsa fel az illetőt az ellenszegülés abbanhagyására, másrészt, hogy a csendőr szolgálati teendőiben, ezen tetteges ellenszegülés által akadályoztassék.

✗ Joggatlan volna a fegyverhasználat, ha valaki a csendőrt, midőn szeretőjéhez be akar menni, ebben akadályozná s a csendőr az ellen pl. kardot használna.

Ha valaki nem tettegesen szegül ellen, hanem csupán nemleges ellenáll, pl. bekisérsés közben leül s menni nem akar, **az fegyverhasználatra nem képez okot;** épügy nem ok, ha valaki szóval szegül ellen, pl. mondja: nem engedem, hogy elvidd kabátomat; végül akkor sem lehet fegyvert használni, ha a csendőr az ellenszegülőt pl. rendelkezésére álló községi közgeivel megbilincselni vagy kényszereszközökkel elszállítani tudja.

A szervezeti utasítás 11. §-ának 4. pontja a már elfogott, vagy őrizet alatt álló, vagy kísért vagy elfogás végett üldözött, vagy pl. lakásán még csak elfogandó veszélyes gonosztevőkre vonatkozik, kik anélkül, hogy a csendőrt megtámadná, vagy vele dula-kodnának, tehát erőszakos ellenállás nélkül, midőn a csendőr rájuk kiált, hogy álljanak meg, elfutnak.

Veszélyes gonosztevő az, kit a bíróság, mely kísérés végett az illetőt a csendőrnek átadta, mint illet megjelölt pl. egy hires betörőt, akit a járásbírósgától a csendőrnek a törvényszékhez kell kísérsni; vagy az, kit a nép, mint illet ismer, pl. rettegelt utonálló, haramia volt az illető, továbbá a ki gyilkosság, rablás, gyujtogatás, emberölés, betöréses lopás, felségsértés, szóval főbenjáró bűncselekmény elkövetésével terheltetik. Ha nem ilyen egyén menekül, azt csak üldözni lehet, de fegyvert használni ellene nem lehet. A menekülő után 30—40 lépésre kell futni s már ezen távolságból lehet tudni, elérhető e az illető vagy sem; ha utját állani emberek nem akarják, sem félre nem mennek, oldalfutás által kell szabad löirányt keresni. Ha szuronynyal, vagy karddal elérhető a fogoly, ugy lábába kell szurni vagy vágni. **Üldözés közben soha sem szabad löfegyvert vagy kardot csupán azért visszahagyni, hogy könnyebben futhasson a csendőr.**

Háboru az, midőn pl. a mi államunk egy másik állam pl. Olaszország ellen hadat viselne. **Ostrom állapot az,** ha a rendet a polgár. hatóságok helyreállítani nem képesek s itt kihirdettvén az ostromállapot a katonaság veszi át a rendfenntartást, s a polgári bíróság működését beszüntetik s a katonai bíróság működik. **Háboruban azok gyanusak,** kik pl. háboruban hadállásainkat, haderőinket, mozdulatainkat, várainkat megfigyelik, hogy róla az ellenségnek hírt vigyenek. **Ostromállapot idején az gya-**

Ma már haduzenet sincs.
78 hanem jegyzők és más arany ut-
timsítamót kioldenek magy a

nus, ki olyasmiben gyanus, a miért az ostromállapot kihirdettetett, pl. lázadásban. Igy pl. háboruban egy házalónak látszó egyén előőrseink körül jár, azokat szemléli s midőn a csendőr rákiált állj! ki vagy?! az futásnak ered; vagy ostromállapotnál egy szerb a magyar kormánybiztos háza előtt éjjel ólálkodnék s midőn a csendőr reákiáltana, futásnak eredne; ez abban lehetne gyanus, hogy pl. a kormánybiztos házát felrobbantani akarná.

67. §.

A testi épségben a föltétlenül szükségesnél szándékosan nagyobb kár okoztatnék, ha pl. a csendőr a támadó szemét szándékosan kiszurná a helyett, hogy az arcba intézne dőfést, vagy vágást. Gondatlanságból pedig akkor idéztetnék elő nagyobb kár az életben, ha pl. a csendőr szuronytámadáskor elmulasztaná a zárócsapó szárnyát jobbra fordítani, s szuronyrohamnál a fegyver elsülve valakit megölne.

Az ellenfél fegyverhasználat által akkor tétetnék a támadásra képtelenné, ha a csendőr oly vágást vagy szurást intézne a támadó karjára, hogy az a támadó eszközt kezéből kiejtené.

A menekülő veszélyes gonosztevő a menekülésre képtelenné tétetnék, ha karddal bokáját vágóknak meg, úgy hogy tovább futni képes nem volna.

A nép között azon téves hit él, hogy a csendőrnek csak vaktöltéssel szabad lőni, ha tehát a csendőrnek már első lövése nem

hisz föltétlenül kárakoztat

talál, úgy ezen hiedelmet csak megerősíti, s a támadók merészebbek lesznek, s addig fognak támadni, míg vagy célukat elérik, vagy valaki közülök csendőrgolyótól találva el nem esik.

68. §.

Nagyobb embertömeg alatt legalább is 100-200 főből álló csoportot értünk. Veszélyes jelleget ölt az általuk okozott rendezavarás, ha mint pl. sztrájk alkalmával a munkások a munkaadót támadják meg, annak lakását ostromolják; vagy főispáni beiktatásnál a főispánt bántalmazni akarják; nemzetiségi mozgalmaknál, pl. a románok, a tótok a magyarokat agyonverni akarják; bíró választásnál a nekik nem tetsző jelöltet akarják megtámadni stb.

Megkeresésen kívül ilyesmik tudomására juthat a csendőr saját észlelete, vagy a megtámadott egyénnek táviró, távbeszélő vagy lovasküldönczcel küldött értesítéséből. Az embertömegtől a csendőrség 10-20 lépésnyire áll fel, hogy az egész embertömeget áttekintve, szemmel tarthassa, másrészt, hogy annak előnyomulása esetén, védekezésre helye és ideje legyen. Fedett háttal úgy állhat fel a csendőrség, hogy hátamögött magas kőfal, ház, töltés, domboldal stb. legyen, a honnan a támadás nem érheti; ha a csendőrség körülfogatnék ily fedett álláspont hiányában, úgy a csendőrök egymáshoz háttal fordulva, önmaguk nyujtsanak egymásnak fedett állást. Az őrsparancsnok által az embertömeg harsány

hangon »a törvény nevében« felszólítandó a szétoszlásra és arra, hogy esetleges támadásuk esetén ellenük fegyver fog használni, mi nehányuk életének feláldozásával fog járni. Ez alkalommal az őrsparancsnok egyes csendőröket kijelöl oly célból, hogy azokat, a kik a népet támadásra unszólják, akik leginkább kiabálnak, azokat fogják el, s a tömegeből rántsák ki, s vegyék őrizetbe. Midőn a csendőrök ezen főczinkosokat és főlárászokat a tömegeből kiragadják, löfegyvereiket akasszák balkarjukra. A lökés helyzetben álló csendőrök pedig arra ügyeljenek, hogy ezeket a tömeg ne bántsa s az ellenük netán intézett támadást esetleg löfegyvereik használatával is hársítsák el, ha szuronyal az elhárítható nem volna. A többi csendőrrel az őrsparancsnok »**szuronyt szegezze! előre indulj!**« szavak használatával szurony rohamot intéz; s az e célra kijelölt csendőrök által a főczinkosok, főlárászok és felbujtók elfogása ekkor eszközlendő. Valamint elfogandók azok is, kik a szuronyok elől távozni nem akarnak, nem pedig megszurandók, mivel ezek csoportosulások alkalmával a rend fenntartása végett tett hatósági intézkedéseknek nem engedelmeskedvén hatóságok és közcsend elleni kihágást követnek el, s ha ezek e kihágást a csendőrség részéről történt megintés után is folytatják, a szolg. ut. 117. §-a alapján elővezethetők.

Ha a tömeg a csendőrséget kövekkel dobálni, vagy rá lövöldözni kezdene, vagy kaszákkal, fejszékkel rohanná meg, ha még

ván idő, újból figyelmeztetendők a fegyverhasználatra, azután pedig az őrsparancsnok vezényeljen: »**tüzelní egyenest, az ellen-szegülő néptömeget, kész, cél és tűz**«-et. Ekkor a csendőrök ne a levegőbe lőjenek, hanem a főczinkosokat vegyék célba, azaz azokat, a kik tényleg dobálnak köveket, lönek vagy támadó eszközzel közelednek a csendőr felé. Ha nem a tömegeből jő a kő, s nem tudni honnan jött a lövés, akkor nincs joga a csendőrségnek a tömeg közé lőni, mert akkor nem a támadó, hanem ártatlan pusztul el, ha azonban a támadó látható, habár ártatlanok is környékezik, lelőhető. Ha szuronyrohamot intézünk, vagy löfegyvert használunk s fegyverrel valakit támadni akarunk, az ne agg, asszony vagy gyermek legyen, mert ezek nem veszélyesek annyira mint a férfiak s azok a férfiak nélkül úgy sem tehetnek semmit sem. Ha a csendőrség a tulnyomó erővel nem bír, s visszavonulni kénytelen, azt csatározó módon tegye, azaz egyik rész lőjjön, s a másik ezalatt vonuljon vissza, szóval egyik rész a másik visszavonulását fedezze. Ha nem az őrsparancsnok, hanem tiszt vezet az osztagot, akkor annak parancsai szerint kell cselekedni, ha polgári tisztviselő működik közre, az csak azt mondhatja, hogy mily intézkedéseket akar, azonban annak végrehajtási módjáért a csendőr felelős; pl. felszólítom, hogy a tömeget oszlassa szét; ez megteendő, de az, pl. hogy lőjjön a tömegre s úgy oszlassa szét azt, már csak akkor foganatosítandó, ha annak szük-

jégét látja a csendőr a fentebbiek szerint, ellenesetben nem.

69. §.

Fogoly az, ki fogházzal, rab: a ki börtönnel, fegyencz, a ki fegyházbüntetéssel büntetik. Közveszélyes lehet bármely bűncselekmény elkövetésével terhelt egyén, a ki oly magaviseletet tanusít, amelylyel mások életét és testi épségét avagy vagyonát veszélyezteti, pl. mindent tör, zuz s képes bárkit is megtámadni. Ide tartoznak a haramiák, betörők, rablógyilkosok, rablók, utonállók, kik pl. a járásbiróságtól felhívás folytán a törvényszékhez kísérendők, ily esetben a vizsgálóbíró, vagy fogházfelügyelő figyelmeztetni köteles a csendőrt az illetők veszélyes voltára és arra, hogy azok mi tekintetben veszélyesek; pl. mert életfogytiglani fegyházra vannak ítélve, s szökési szándékuk van, vagy mert az ítélettel nem lévén megelégedve mindent törnek, zuznak elkeseredésükben s fel lehet róluk tenni, hogy kísérés közben a csendőrt is megtámadják. A csendőr kísérés előtt az illetőket motozza meg, nincs-e náluk paprika, vitriól, reszelő, véső, szóval a szökés elősegítésére alkalmas eszköz, vagy fegyverül használható tárgy, pl. kés, forgópisztoly stb. Megjegyzendő, ha Franciaországban találtak foglyok, kik a szökés elősegítésére alkalmas eszközöket, pl. vésőt, fűrészt, furót, reszelőt egy tokba helyeztek s a tokot végbélükbe tolták s így motozáskor ezen tárgyak megtalálhatók náluk nem voltak. Ha nősze-

mélyt kellene megmotozni, úgy az a fogházőr, hivataliszolga vagy kapus feleségének közreműködésével eszközözendő, azaz a motozást ezen közreműködő nők végezhetik. Ha a fogolynak pénze vagy gyűrű, órája volna, ezt a hatóság a csendőrnek szintén átadja, hogy azokat a fogolylyal együtt adja át. A csendőr ezekről átvételi elismervényt ad a hatóságnak. Azon hatóság pedig, melynek a csendőr a foglyot átadta viszont a csendőrnek nyugtázza, hogy ezen tárgyakat tőle átvette. Ha a csendőr látja, hogy hideg van s a fogoly csak ingben és mezilláb van, téli ruhát és lábbelit kell kérnie a fogoly részére, valamint ha gyalog kísérendő és se kenyér, se más enivalója nincs a fogolynak s a kísérés ebéd vagy vacsora idejére is kiterjed, kérjen pénz előleget is a fogoly élelmezése végett (reggeli, ebéd és vacsora 70 fillér). Ha pedig látja, hogy a fogoly sánit vagy beteg s az utat gyalog kell megtenni, a fogházorvossal meg kell vizsgáltatni, hogy menetképes-e s ha nem volna menetképes, a hatóság határozatát kell kikérni, hogy már most előfogatton fog-e kísértetni a fogoly, vagy a kórháznak fog átadatni. Ha a fogolykíséret hatósági felhívás folytán történt, úgy a fogoly, noha elegendő pénze volna, nem azon a szállító eszközön kísérendő, amelyen azt a fogoly akarja, pl. bérkocsin, hanem azon, amelyen a hatóság határozta meg a kíséretet, esetleg pl. gyalog.

Ha csendőr előleggel láttatott el, kiadásairól nyugtákat szerezzen be, s azokkal

számoljon el. Bármily uri gyomru is lenne a felhívás folytán kísért fogoly, ha csak külön nem tételettel rendelkezés mikénti életmeztetésére nézve, napi 70 fillérnél több nem költhető a napi étkezésre.

70. §.

A csendőr a foglyot ne 3 lépésnyi távolságból, hanem megfelelő közelből kíséresse; tehát úgy, hogy szökés esetén azonnal elérhesse; másrészt, hogy ha a fogoly a csendőrt megrohanni akarná a csendőrnek helye és ideje legyen még a védelemre, tehát mintegy 1 és fél lépésnyi távolságból.

A csendőr a fogolyhoz mit se szóljon, attól mit se kérdezzen. Nem szabad tehát a foglyot kísérés közben a terhére rótt büncselekményre nézve kikérdezni azért, hogy esetleg tanuk hiányában ütlegetés által kényszerítve legyen a fogoly a cselekmény beismerésére. A csendőr kísérés közben ne vegye le szemét a fogolyról, s bármit tesz is a fogoly, a csendőr mindig vele legyen. Így pl. jegyváltáskor is ott legyen a fogoly a vasuti pénztárnál. A fogolylyal csak az a hatóság, a ki átadja vagy átveszi, továbbá a fogházorvos, vagy a motozó nőszemély beszélhet csupán, más senki. Ha valaki a fogolyhoz közeledik, felszólítandó, hogy távozzék a fogolytól, esetleg erőszakkal is megakadályozandó az illető ezen cselekményében. Különösen, ha több fogoly kísértetnék, tilos a fogolynak fogoly társaihoz beszélni, kézjelekkel, sóhajtás, köhécselés, vagy szempillantásokkal érintkezni. Ha a fogoly étke-

zik, ez ne a közönség körében, hanem esetleg külön szobában a csendőr jelenlétében és kés s villa nélkül történjék, mert az utóbbiakkal a csendőrt megtámadhatná, vagy öngyilkos lehetne. Bort, sört, vagy pálinkát a fogolynak adni nem szabad. Ha a fogoly vizelni, vagy természeti szükségét végezni akarja a csendőr menjen vele, de fegyverét is vigye magával. Este a szobából ne engedje ki előre e célból, hanem ez esetben a csendőr a kezében tartott fűző lánczon vezesse a foglyot, mert sok fogoly különösen cigány ilyenkor ugrott meg. A csendőr a fogoly nadrágszíját alvás idejére vegye el, nehogy az magát felakassza. Veszélyes fogoly kísérésére az őrsparancsnok mindig két csendőrt vezényeljen ki. Őrsparancsnok mindig előre tudja meg az átadó hatóságtól, vajjon veszélyes fogoly fog-e kísértetni.

71. §.

A felhívás vagy megkeresés folytán vagy a saját kezdeményezéséből eszközölt fogoly kíséretnél a tárkarabélyt a szolgálat megkezdése előtt meg kell tölteni. Ha vasutra vagy hajóra akar a csendőr felszállani, beszállás előtt vegye le a szuronyt a fegyverről, s a hüvelybe rejtse; miért is az ily utazás előre látásakor a csendőr a szuronyhüvelyt is vigye magával; leszálláskor ismét a szurony feltűzendő.

Ha két csendőr kíséri a foglyot, előbb az egyik csendőr, azután a fogoly, s végül a

másik csendőr száll fel. Ha egy csendőr kíséri a foglyot, előbb a fogoly száll fel, s közvetlen utána a csendőr. Mielőtt a csendőr a fogolylyal felszállana a kalauz felkérendő, hogy a fogoly s a saját maga részére külön kocsi szakaszt, vagy fülkét adjon, hogy a fogoly ne legyen a többi utas között. A kalauz egyuttal felkérendő, hogy a kocsi tulsó oldalán levő ajtót, ha az még meg nem történt volna, kívülről zárja el, nehogy a fogoly előbb felszállva a tulsó oldalra nyíló ajtót kinyithassa és kiugorjon. Ha két csendőr kíséri a foglyot a vasuti kocsiban a fogoly közbül és szemben ültetendő, ha csak egy csendőr van, ugy az az ajtó felől üljön, a fogoly melletti ablak pedig bezárandó. Ha a fogoly a csendőrt a vonaton megtámadná, ugy kardjával szurás utján védekezzék, s ez esetben a vészfék is meghuzható s ha nem volna közelben utas, ki a csendőr segélyére lehetne, ugy a kalauz hivandó segítségül oly célból, hogy a fogoly megbilincseltsék. Az esetleg megsebesített fogoly a legőzelebbi állomáson, hol orvos van kiszállítandó, hogy orvosi segélyben részesíttessék; addig is a legelső állomáson a fogoly sebe kimosandó s a sebkötöző csomagból bekötendő.

72. §.

Foglyátvételkor az átadótól mindenkor meg kell kérdezni, vajjon a fogoly veszélyes-e, s ha igen, ugy azonnal megbilincselendő, s a bilincs rajta hagyandó, mig

átadva nem lesz. Különösen veszélyes fogoly az, a melyik egyszer már ellenszegült, vagy erre vérengző, verekedő természeténél fogva hajlammal bír, avagy rabló, utonálló, betörő, vagy gyilkossággal, emberöléssel, súlyos testi sértéssel, hatóság, avagy magánosok elleni erőszakkal van terhelve stb.

73. §.

Több fogoly ugy kísérendő, hogy az egy és ugyanazon cselekménnyel terhelt egyének együvé ne kerüljenek, hanem pl. a tolvaj a gyilkossal menjen egy sorban. Ha csak két testestárs kísértetik, akkor ilyen elkülönítés nem lehetséges, s ilyenkor ügyelni kell, hogy ezek szóval, intésekkel egymással ne érintkezhessenek. E célból tehát előre figyelmeztetendők a foglyok azzal, hogy aki e tekintetben nem engedelmeskedik, az mint rakonczátlan büntetésül meg lesz bilincselve.

74. §.

Ha egy fogoly utközben megbetegszik s ennek csalhatatlan jeleként láz észlelhető rajta (ütere a rendesnél gyorsabban ver, hőmérséklete magas), s azt mondja, hogy a rendeltetési helyig gyalog menni képtelen, ugy a legközelebbi községben, hol orvos van, megvizsgáltatandó, s ha az orvos is azt állítja, hogy menetképtelen, akkor tőle erre nézve bizonyítvány kérendő, s azután ennek alapján előfogat rendelendő, s a tovább kísérés előfogaton történik. Az előfogat szükségét bizonyító orvosi bizonyít-

vány az előfogati költség elszámolása végett az átvevő hatóságnak felmutatandó, s bevonuláskor az őrsparancsnokságnak átadandó.

75. §.

Ha a fogoly utközben olyképen betegszik meg, hogy orvosi gyógykezelésre van szüksége, úgy ez neki megadandó, azonban az orvosi és gyógyszerészi díjakról elszámolás végett számla szerzendő be, illetve kérendő. Ha utközben az éj áll be, úgy a fogoly a községelöljáróság által e célra kijelölt helyen, községi fogdában, vagy községházán őrizendő a csendőrök által. Súlyosabb bűncselekménnyel, tehát büntetlélterhelt egyéneknek őrizet nélkül hagyásával és tisztán a községi fogdában való bezárásával nem szabad megelégedni, mert ha a fogoly megszökik onnan, úgy ezért a csendőr lesz felelős. A csekélyebb büntetendő cselekménnyel, kisebb vétség és kihágással terhelt fogolynak a község előljáróság őrizetére bizása a szolgálati utasítás 44. §. értelmében meg van engedve.

76. §.

Utközben akkor fordulhatnak elő oly bajok, melyek miatt az őrkiséret a tovább szállításra nézve aggodalomba ejtetnék, ha pl. az őrkiséret éppen éjjel érkeznek azon községbe, hol a foglyok czinkosai vannak, kik felfegyverkezve az őrkiséretet megtámadással fenyegetik.

Ekkor a községelöljáróság révén kiszolgált katonák, erdő, mezőőrök, községi rend-

őrök, pénzügyőrök stb. felfegyverkezve, esetleg fejszékkel és vasvillákkal az őrkiséret támogatására kirendelendők, s a megnyiben az őrkiséretet tényleg megtámadná, a támadókat figyelmeztetni kell, hogy ha támadásukkal fel nem hagynak a fogoly le fog lövetni, tehát élve semmiképen sem szabadítják meg, miért is czéltalan támadásukkal hagyjanak fel, mert azért ők is életükkel lakolnak. A fogoly lelövetése azonban csak veszélyes gonosztevőknél van megengedve. mert ezeknél a kiszabadítás az elmeneküléssel egyértelműnek vehető.

77. §.

Ha pl. a vittenczi járőr a foglyot a brezovai őrsre kíséri azon czélből, hogy a fogoly a brezovai őrs által tovább kíséretésék Miavára, akkor a foglyot kísérő járőr a brezovai őrs laktanya udvarára vonul fel, a kísérő levelen vagy felhíváson a fogoly átvételét elismerteti, s ugyszintén az őrzálati lapon is, azután pedig őrsére visszatér. A brezovai őrsparancsnok a kísérő levélre ráírja a továbbkisérettel megbizott járőr nevét, s a foglyot ez esetben Miavára kísérteti, hol a járőr a fogház udvarára vonul fel. A foglyot a járőr holmijával együtt a fogházfelügyelőnek, vagy a vizsgálóbírónak, illetve ennek az átvételre jogosított irnokjának átadja, ki a kísérő levelen vagy felhíváson az átvételt elismeri, s a járőrnek, ez pedig őrsparancsnokának átadja. Az őrsparancsnok ezután azon őrsparancsnoknak küldi vissza a felhívást, a melyiknek

járőre a fogoly elfogását eszközölte, tehát pl. fenti esetben a vittenczinek. Ha továbbkísérésre hivatott őrsőn csendőr nem volna, s egyhamar bevonulása sem volna várható, úgy a járőr, az előírt pihenő megtartása után tovább kíséri a foglyot a legközelebbi őrsig.

79. §.

Ha a csendőr saját kezdeményezéséből fog el valakit, azt személyileg motozza meg. Ha nő az illető, az illető motozását megbízható nő, őrsőn az őrsfőzőnő teljesítse. A motozáskor a fogoly összes ruhái átkutatandók, sőt még csizmáit is le kell huzatni és megnézni, nem rejtett-e oda valamit a mi szökésre, támadásra alkalmas, vagy nincs-e valamely bűnjel birtokában. A fogoly ha saját kezdeményezéséből lett elfogva és kívánja, hogy kocsin, hajón, vagy vasuton utazzék ez neki megengedendő, de a viteldíjat a csendőrért is megfizetni köteles és pedig sajátjából és ugyanazon kocsiosztályban, a melyben utazni akar. Ha az ily fogoly kocsin akar utazni, részére nem előfogat állítandó elő, hanem magán kocsi vagy szekér, a melyért a fuvarosnak az általa kívánt ár fizetendő. A viteldíj előre lefizetendő, feltéve, hogy a fogolynál levő pénz nem lopott, vagy sikkasztott tárgy, mert az ily pénzből még utólagos megtérítés fejében sem szabad bármit is elkövetni. A kocsi után a csendőr és a fogoly együttesen mennek keresés céljából a bérkocsi tulajdonoshoz; s ez csak akkor nem telje-

síthető, ha a fogoly szökési vagy ellenszegülési szándékkal bír s a kívánt szállítóeszközök igénybevetelét csakis ezen szándéka könnyebb végrehajtása végett kívánja, mert pl. a fuvaros épen valamely ismerőse volna a fogolynak, vagy a fogoly csak azért akar hajón utazni, hogy onnan öngyilkossági szándékból a vízbe ugorhassék, avagy vasuton csak azért akar utazni, mert tudja azt, hogy ugyanazon vonattal mennek esetleg szabadlábbon hagyott czinkostársai is akikkel a csendőr ellen merényletet tehetne a vonaton.

A csendőr szolgálati teendőivel még akkor nem volna összeegyeztethető a fogolynak fenti kívánsága, ha pl. a csendőrnek a fogollyal még valamely tanu vagy káros kikérezése végett X. vagy Y. községbe is el kellene menni, mielőtt az őrsre bevonulna, vagy a fogoly átadási helyére utazhatna s a vonat, melyen a fogoly utazni akarna nem menne át, vagy nem állna meg jelzett községben.

80. §.

Ha egy közveszélyes rablógyilkosnak őrzése a törvényszéki főtárgyalás alatt a börtönőrök által aggályos volna, úgy kivételesen a csendőrök is őrizhetik. A foglyot őrző csendőr épen úgy viselkedik, mint a katona, ha foglyot őriz; tiszteletadást nem teljesít, de leülnie sem szabad, csak a bejárat közelében állva, vagy járva őrizheti a foglyot; kivételesen a vasuton és kocsin való őrkiséretkor van az ülés megengedve,

Ennek oka az, hogy a foglyot őrző járőr ülve el ne aludjék; járva, vagy állva el nem aludhatnak, mert akkor elesnék, s épen esése által ébredne fel.

Ha valaki a fogolylyal beszélni akar, ugy erre a vizsgálóbíró engedélyét köteles kikérni, ennek engedélye nélkül és a fogház-felügyelő, vagy megbízottja jelenléte nélkül a fogolylyal nem beszélhet, kivéve az orvost, vagy a bíróság erre jogosított tagját, az ügyészt, vagy bábát, ha erre szükség van.

Ha a fogoly akar valakivel beszélni, ez is a hatóság, vagy vizsgálóbíró tudomására adandó, de olyképen, hogy a csendőr ez okból őrhelyét el ne hagyja, azaz a fogoly kívánságát valamelyik fogházőr közvetítésével adja tudtul az illetékes helyre. Magának a csendőrnek a fogolylyal beszélni soha sem szabad.

82. §.

Bűnügyi nyomozó cselekmény alatt azt a ténykedést értjük, mikor a csendőr egy már megtörtént bűncselekmény tettese után puhatól. E ténykedést a csendőr az említett városokban nem végezheti, mert ez a rendőrség joga és kötelessége. A csendőr e ténykedést csak községekben végezheti.

Tehát ha egy már megtörtént büntetendő cselekményt, pl. oly lopást közöl valaki a csendőrrel, mely városban követtetett el, ugy a csendőr nem nyomoz bennük, hanem a rendőrséget értesíti róla a nyomozás meg-
ejtése végett.

E szabály alóli kivételek a későbbi §-ban tárgyalatnak.

Azon egyéb közbiztonsági szolgálatok alatt, melyeket a csendőr s rendezett tanácsu városokban végezni köteles, a nyomozó szolgálat kivételével a többi praeventív (megelőző) szolgálat értetődik, mint a rendes szolgálat, (a vásár és bucsu ügyeletet stb.).

Szóval a csendőr a rendezett tanácsu városok bel- és külterületén portyázni köteles, s észleleteit a rendőrség tudomására hozni, tettenérés esetén a bűncselekmények véghezvitelét, folytatását megakadályozni köteles, de ha már meg történt bűncselekményről szerez tudomást, ugy a nyomozást nem ejti meg, legfeljebb, ha a kése-
delem veszélylyel jár, hanem a rendőrség tudomására hozza az esetet.

83. §.

Belterület alatt a város utczáit, házáit, tereit és a beltelkeket értjük. **Külterület alatt** pedig a városhoz tartozó majorokat, pusztákat és a kültelkeket értjük a város földrajzi határáig.

Ügyésztség alatt a törvényszéknél működő vádhatóságot értjük. **Vizsgáló vagy kiküldött bíró alatt** a törvényszéknek vagy járásbírósnak bűnügyekben ténykedő bíráját vagy albiráját értjük.

Nyomozó cselekmények alatt egy bűnügy kiderítéséhez szükséges adatok beszerzését értjük.

Saját kezdeményezés alatt azt értjük,

midőn a csendőr nem felhívás vagy megkeresés folytán, hanem önkaratából cselekszik.

Észlelet alatt azt értjük, midőn a csendőr a helyszínén látottak vagy hallottak alapján jár el.

A késelem akkor jár veszélylyel, ha pl. a tettes megszökni, a fenyegetett cselekményt végrehajtani, a bűnjeleket megsemmisíteni vagy elrejtteni akarná.

Az alatt, hogy a csendőr csak anynyiban jár el, amennyiben a késelem veszélylyel jár, azt kell érteni, hogy a csendőr csak azt biztosítja, a mi fellépése nélkül a bűncselekmény kiderítését és a tettes kézrekerítését nehezítené, pl. ha a tettes szökni akarna, elfogná, vagy ha a cselekményt végrehajtani, a bűnjelt elrejtteni vagy megsemmisíteni akarná, ugy mindezekben a tettest megakadályozná. Egyébre azonban működése nem terjedne ki. Egyébként ha a késelem veszélylyel nem jár, s a csendőr egy a város területén elkövetett kihágásról értesül, azt a városi rendőrkapitányi hivatalnak értesítés útján tudtára adja; vétséget az illetékes kir. járásbiróságnak; büntettet a kir. ügyészségnek jelent be.

Ha a csendőr a késelem veszélylyel járván, valakit elfog a város területén, pl. egy betörőt, azt a városi rendőrkapitányi hivatalnak adja át a bűnjelekkel együtt, kivéve ha az illető felhívás folytán lenne elfogandó, mely esetben az illetőt a felhívó járásbiróság, vagy vizsgáló birónak kellene

átadni, mely esetben azonban a városi rendőrkapitányi hivatal az illető egyén elfogásáról és hovatörtént átadásáról értesítve lesz. Pl. a csendőr laktanyába beront egy ember azzal, hogy egy ember feleségét leszurni akarja, a honlevő csendőr gyorsan felszerel, a merénylőt cselekményében megátolja s a további nyomozás végett a rendőrkapitányi hivatalnak az illetőt, a kezében tartott késtől őt megfosztva, a bűnjellel együtt átadja.

Vagy pl. ha a járásbiróság felhívja az őrsöt, hogy az őrkerületben lopás büntettét elkövetett Nagy Gábort fogja el és kísérelje be a járásbirósághoz, a járőr az őrkerületben az elfogandó után hasztalanul nyomozott, de térti útjában őt X. város egyik utcáján pillantotta meg, ugy az illetőt ekkor elfogja és a felhívó járásbirósághoz kíséri, a városi rendőrkapitányi hivatalt pedig értesíti, hogy N. N. felhívás folytán elfogandó egyént a városban feltalálta s a felhívó hatóságnak átadta.

†
85. §.

Hogy **rendőri hatóságok** alatt mit értünk, az a szolgálati utasítás 92. §-ban van meghatározva.

Alárendeltség alatt azt értjük, hogy azok, a kiknek a kérdéses személyek alárendelve vannak, azokkal szemben, kik nekik alárendeltek előjárói jogokat gyakorolnak, azaz parancsolnak, felelőségre vonnak, áthelyeznek, minősítenek stb.

Sürgős szükség esete, a mikor a rend-

őrhatóság nyomozó cselekményekhez saját területén a csendőrséget is igénybe veheti a következők:

Orvvadászok fegyver elkobzása, házkutatás útján lázító röpiratok elkobzása, egy nagyszámu pénzhamisító banda leleplezése, stb. A csendőrség ez esetben csak mint karhatalom támogatja a rendőrséget, azaz arra ügyel, hogy személyük támadások ellen megvédezzék, s feladatukat akadálytalanul teljesíthessék; pl. hogy az orvvadászok fegyvereik elkobzásakor a rendőröket ne bántalmazzák és fegyvereiket erőszakoskodás nélkül a rendőrségnek szolgáltatassák át; a csendőr ez alkalommal a rendőr hivatalos eljárásában cselekvőleg részt nem vesz, azaz pl. az orvvadászok elrejtett fegyvereit nem kutatja, hova létükre nézve az orvvadászokat nem kérdezi ki, szóval nem nyomoz. A csendőr ez alkalommal csak úgy tekintse magát, mintha adóvégrehajtóhoz karhatalmi segédlet végett lenne kirendelve.

89. §.

A vármegyék közigazgatási járásokra vannak felosztva. Őrseink őrjáratái és körletei oly beosztással bírnak, hogy minden őr és annak tereptárgyai egy szolgabírói járáshoz tartoznak. Így pl. a spáczai, nagyszombati, nádasi, czipferi és szeredi őrök a nagyszombati járáshoz tartoznak.

A járőrnek indokolatlanul egyik járásból a másikba, portyázás alkalmával átmennie nem szabad. Ha azonban akár idegen főszolgabírói járás területén, akár a fő- és

székvárosban, akár egy törvényhatósági vagy rendezett tanácsu városban megfordul a járőr, a vagy egyes csendőr, nem nézheti el tétlenül a szemük láttára történő büntetendő cselekményeket, hanem közbelépés által a büncselekmény véghezvitelét, folytatását vagy ismétlését megakadályozni köteles. Pl. a galántai járőr Nagyszombatba egy foglyot kísért, térti útjában a nagyszombati állomás közelében, egy végrengző verekedést észlel, ez esetben nem nézheti azt tétlenül, tisztán azért, mert ez nem az ő működési területe hanem köteles a végrengést megakadályozni, a cselekmény mibenlétét, a tettes és részeselek kilétét megállapítani, a tetteseket a bűnjelekkel együtt a területen illetékes rendőr hatóságnak, tehát Nagyszombatban a rendőrkapitányi hivatalnak, — ha pedig a galántai járőr ezen cselekményt pl. a nagyszombati járáshoz tartozó Szilincs községben észlelte volna, úgy a nagyszombati főszolgabírói hivatalnak — átadni; ha pedig az elfogás a 117. §. értelmében nem volna szükséges, úgy az esetről az illető rendőrhatóságokat értesíteni. Ha a veszély, a személy és vagyonszolgabírói közvetlenül nem fenyegeti, pl. ha a galántai járőrnek Szilincs községben egy asszony azon panaszt adná elő, hogy őt egy ottani lakos, ki azonban jelenleg két heti munkába Budapestre ment, azzal fenyegeti, hogy eltöri a lábát, ez esetben a járőrnek ez ügyben semmilyen beavatkozási joga nincs, mert ezen veszély nem közvetlen s így a panaszost panaszával vagy a

nagyszombati őrshez, vagy a főszolgabirói hivatalhoz, esetleg a járásbirósághoz utasítja.

Ha a járőrök ily idegen területen egy tettest, pl. egy betörőt elfognak, azt nem a táblázatos kimutatás szerint illetékes vizsgálóbíróhoz, vagy járásbíróhoz, hanem mindenkor ezen területen illetékes rendőrhatalóságnak adják át; tehát Budapesten a kerületi kapitányságnak, törvényhatósági és rendezett tanácsu városokban a városi kapitányságnak, községekben a főszolgabirói hivatalnak. De nem csak az ezen területen valamely büntetlen tetten ért egyéneket kell ezen rendőrhatalóságoknak átadni, hanem a nyomon üldözött egyéneket is. Pl. a galántai járőr egy az őrskörletében betörést elkövetett egyént nyomon üldöz s az illetőt a nagyszombati járás területén, pl. Szilincsen fogja el, ez esetben ezen betörőt se nem a galántai, vagy nagyszombati járásbirósághoz, sem pedig a pozsonyi törvényszék vizsgálóbírójához, hanem a nagyszombati főszolgabirói hivatalhoz kíséri be. A községi előljáráshoz való kísérésnek csak erdei, vagy mezőrendőri ügyben elkövetett kihágások esetében van helye. Mivel a táblázatos kimutatás csak ezen kihágásokat utalja a községi előljáráshoz hatáskörébe 20, illetve 40 koronáig elkövetett kártételek esetében; pl. a galántai járőr egy betörő üldözésekor a szilincsi erdőn áthaladva egy cigányt 10 K. erejéig terjedő falopáson, vagy az ottani szántóföldeken egy cigányt 30 korona kárösszegű káposzta lopáson tetten

ért, ez esetben köteles az illető cigányt a szilincsi községi előljáráshoz átadni.

90. §.

A törvényhatósági joggal felruházott, vagy rendezett tanácsu városokban tartózkodó büntetés elfogásának halasztása akkor járna veszélylyel, ha pl. Nagy Péter kosuthi lakos, ki a galántai őrskörletben betöréseket követett volna el, Nagyszombatba menekült volna s onnan esetleg tovább szökésére volna kilátás s mivel a galántai járőr az illetőt ismerné, a nagyszombati rendőrség pedig nem, ez esetben a galántai őrsparancsnok járőrének őrjáratilapjába előirhatná, hogy a Nagy Péter kosuthi illetőségű, szökésben levő betörőnek Nagyszombatban való elfogását foganatosítsa.

Az idegen őrs és járásbeli csendőrnek átlépése ily idegen területre kivételesen még akkor is történhetnék meg, ha pl. maga az idegen rendőrhatalóság keresné meg e célból az idegen őrsöt. Pl. a galántai őrs értesitené a nagyszombati rendőrkapitányi hivatalt, hogy egy galántai kereskedést feltörték s a tettes a lopott tárgyakkal együtt Nagyszombatba menekült; ezen értesítésre a nagyszombati rendőrkapitány értesitené a galántai őrsöt, hogy egy ottani zálogházban a lopott tárgyakhoz hasonlóak feltaláltak s a zálogház tulajdonos bemondása alapján egy nagyszombati munkakerülő őrizet alá vétetett, miért is megkeresi a galántai őrsöt, hogy ez irányban a nyomozás megejthetése végett egy járőrt küldjön oda.